

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu

LOP – 4113-001-02/2014
D/14/508

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Opolu
ul. Krakowska 28, 45-075 Opole
T +48 77 449 70 00, F +48 77 449 70 44
lop@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	D/14/508 – Prowadzenie gospodarki łowieckiej w sezonie gospodarczym 2012/2013 i 2013/2014
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Marek Dudek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 92326 z dnia 16 października 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Kluczbork, ul. Mickiewicza 8, 46-200 Kluczbork ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Pyplacz, Nadleśniczy Nadleśnictwa (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie² działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Nadleśnictwo prawidłowo sporządzało i przedstawiało do zatwierdzenia plany łowieckie ośrodka hodowli zwierzyny „Krystyna”³. Zawarte w tych planach zadania związane z zagospodarowaniem urzędzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej oraz pozyskaniem zwierzyny w obwodach wchodzących w skład OHZ, realizowane były prawidłowo.

Rzetelnie prowadzono dokumentację pozyskania zwierzyny, w tym dotyczącą wydawanych w tym zakresie pozwoleń, a do polowań dopuszczano wyłącznie osoby uprawnione.

W ramach gospodarki łowieckiej, stanowiącej działalność uboczną Nadleśnictwa, wypracowano nadwyżkę przychodów nad poniesionymi kosztami, która w kontrolowanym okresie wyniosła 138 440 zł (w sezonie 2012/2013 - 123 586 zł, a w sezonie 2013/2014 - 14 854 zł)⁴. Nadleśnictwo prawidłowo i rzetelnie dokonywało szacowania szkód w uprawach rolnych wynikających z prowadzonej gospodarki łowieckiej w OHZ, a wypłacone z tego tytułu odszkodowania wyniosły 581 074 zł (odpowiednio w sezonach - 200 303 zł i 380 771 zł). Podejmowano również szereg działań związanych z ochroną lasu przed zwierzyną, w tym

¹ Dalej: Nadleśnictwo.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dalej: OHZ.

⁴ W kosztach działalności OHZ nie uwzględniano wydatków na ochronę lasu przed zwierzyną, które – zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości i zasadami działalności PGL LP, pokrywane były z działalności podstawowej.

w zarządzanym OHZ, wydatkując na ten cel 813 379 zł (odpowiednio w sezonach - 422 629 zł i 390 750 zł).

Nadleśniczy rzetelnie sprawował nadzór nad działalnością kół łowieckich, będących dzierżawcami obwodów łowieckich, a ekwiwalent czynszu był prawidłowo naliczany i przekazywany gminom, na terenie których znajdowały się obwody łowieckie OHZ. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła braku zamieszczenia w informacjach kierowanych do właściwych miejscowo wójtów gmin oraz izby rolniczej, danych o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzynę grubą w uprawach i płodach rolnych. Nie miała ona jednak negatywnego wpływu na kontrolowaną działalność i została usunięta w trakcie kontroli NIK.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. W badanym okresie, obejmującym lata gospodarcze 2012/2013 i 2013/2014 zasięg terytorialny Nadleśnictwa obejmował 50 804 ha, z tego 18 962 ha stanowiła powierzchnia 15 obwodów łowieckich⁵. Dwa z tych obwodów (nr 11 i 25) nie były przedmiotem dzierżawy, w związku z ich przeznaczeniem na OHZ. Powierzchnia ogólna wyłącznych obwodów wynosiła 20 376 ha⁶ (nr 11 - 9 278 ha i nr 25 - 11 098 ha), a ich powierzchnia leśna - 12 085 ha (6 134 ha i 5 951 ha). Obwody te zaliczone zostały do kategorii bardzo dobrej.

(dowód: akta kontroli str. 42-51, 52-60, 61-67, 100)

2. Pozostałe 13 obwodów łowieckich o powierzchni 85 514 ha zostało wydzierżawione 11 kółom łowieckich, z których pięć⁷, zgodnie z art. 8 ust. 3a ustawy z dnia 13 października 1995 r. *Prawo łowieckie*⁸, przedkładało roczne plany łowieckie do zatwierdzenia Nadleśniczemu.

(dowód: akta kontroli str. 42-51-52-60, 61-67, 100, 266-271, 286)

1. Opracowywanie i realizacja rocznych planów łowieckich OHZ

Opis stanu faktycznego

1. Nadleśniczy w terminach ustalonych § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie *rocznych planów łowieckich* przedkładał do zatwierdzenia dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach⁹ roczne plany łowieckie dla obwodów wchodzących w skład OHZ. Plany, obejmujące lata gospodarcze 2012/2013 i 2013/2014, zgodnie z § 4 ust. 2 tego rozporządzenia zatwierdzane były przez dyrektora RDLP w terminie 7 dni od dnia przedłożenia (nie wystąpiły przypadki odmowy zatwierdzenia planu w całości lub w części). Plany te nie wymagały opinii organów, o których mowa w art. 8c *Prawa łowieckiego*.

W ciągu roku gospodarczego 2012/2013 plan pozyskania zwierzyny, był zwiększany (w formie aneksu): dla jeleni ze 180 szt. do 206 szt. oraz dzików ze 150 szt. do 190 szt. Plan pozyskania zwierzyny w ciągu roku gospodarczego 2013/2014 zmieniony został następująco: jelenie od 207 szt. do 253 szt. (poprzednio od 180 do 220),

⁵ Zakres terytorialny obwodów obejmował również inne nadleśnictwa.

⁶ Obwody wyłączone zlokalizowane były na terenie zarządzanym przez nadleśnictwo Kluczbork i inne nadleśnictwa. Lesistość – 66 % obwód nr 11 i 54 % obwód nr 24.

⁷ Plany łowieckie przedkładały następujące kóło łowieckie: 1/ „Leśnik” Kluczbork, 2/ „Szarak” Kluczbork, 3/ „Słonka” Byczyna, 4/ „Ponowa” Gorzów Śląski i 5/ „Ponowa” Kluczbork, które dzierżawiły łącznie 4 883 ha. Kóło te dzierżawiły następujące obwody (polne): 1/ nr 10 o pow. 21 ha, 2/ nr 24 – 1 064 ha i nr 6 - 7 ha, 3/ nr 1 – 625 ha i nr 36 – 2 591 ha, 4/ nr 42 - 390 ha, 5/ nr 5 - 185 ha. Pozostałe sześć kół łowieckich dzierżawiło od Nadleśnictwa 2 287 ha, a roczne plany łowieckie, na zasadach wskazanych w § 4 ust. 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie *rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych* (Dz. U. Nr 221, poz. 1646, ze zm.), dalej: rozporządzenie w sprawie *planów łowieckich*, przedkładało do innych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

⁸ Dz. U. z 2013 r., poz. 1226, ze zm., dalej: *Prawo łowieckie*.

⁹ Dalej: RDLP.

sarny od 144 szt. do 176 szt. (poprzednio od 123 do 151) i dziki od 225 szt. do 275 szt. (poprzednio od 158 do 193). Zmiany planu nastąpiły na wniosek Nadleśniczego i były zatwierdzone przez dyrektora RDLP bezzwłocznie po ich przedłożeniu.

(dowód: akta kontroli str. 42-51, 52-60, 61-67)

2. Na terenie OHZ, wg stanu na 10 marca 2014 r.¹⁰, znajdowało się 635 urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej, w tym 45 paśników, 295 lizawek, 292 ambony, jedna woliera oraz dwie zagrody. W odniesieniu do stanu na 31 marca 2013 r. łączna liczba tych urządzeń zmniejszyła się o 53. Ww. teren obejmował również 23,3 ha poletek łowieckich oraz 23 pasy zaporowe o łącznej długości 11,6 km. W latach 2012-2013 przeprowadzono remonty ambon (odpowiednio - 199 szt. i 104 szt.), a roboty te zlecano podmiotom zewnętrznym (262 szt.) lub wykonywano we własnym zakresie (40 szt.).

W rocznych planach łowieckich przewidziano wykonanie 288 urządzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej, a wykonano ich 252 (88%)¹¹. Dodatkowo wykonano 3 paśniki oraz 400 m pasa zaporowego, których nie ujęto w tych planach. Zagospodarowując obwody wchodzące w skład OHZ, podejmowano działania mogące mieć wpływ na ograniczenie zakresu szkód powodowanych przez zwierzęta w uprawach rolnych i młodnikach, które w sezonie 2012/2013 wystąpiły na obszarze 49,27 ha (uprawy - 3,12 ha, młodniki - 46,15 ha) a w sezonie 2013/2014 na obszarze 15,94 ha (odpowiednio - 10,94 ha i 5 ha).

Wykonując zadania związane z wnoszeniem urządzeń związanych z gospodarką łowiecką, nie wystąpiły przesłanki do uzyskania przez Nadleśnictwo zgód, o których mowa w art. 12 *Prawa łowieckiego*.

W Nadleśnictwie podejmowane były również inne działania mające na celu poprawę warunków bytowania zwierząt w OHZ, które wg wyjaśnień Nadleśniczego, nie zawsze wprost dokumentowo, jako związane z poprawą warunków bytowania zwierząt lub ich główny cel nie został ukierunkowany na poprawę takich warunków. Obejmowały one m.in.: wdrożenie systemu tzw. trzebieży zgryzowych¹², wprowadzanie na uprawy leśne drzew owocowych oraz pielęgnowanie drzew już istniejących (w starych sadach, poletkach łowieckich oraz opuszczonych osadach leśnych), utrzymanie poletek zgryzowych, żerowych oraz produkcyjnych, zakładanie nowych poletek (obsiew żytem, rzepakiem, obsadzanych topinamburem), wyznaczenie ostoi zwierzyny, dokarmianie zwierzyny (w okresie zimowym), zabezpieczenie dostępu zwierzyny do soli podawanej za pomocą lizawek, wykaszanie łąk śródleśnych oraz coroczne ich wapnowanie i nawożenie, uprawę pól zwiększającą bazę żerową w okresie zimowym, zakładanie biotopów wodnych, prowadzenie małej retencji zbiorników wodnych¹³, wykładanie pułapek żywo łownych na drapieżniki, jak też budowę podsypów dla bażantów i kuropatw.

Zgodnie z art. 12 *Prawa łowieckiego* zarządcy obwodów łowieckich mogą wyznaczać i oznakować zakazem wstępu obszary stanowiące ostoje zwierzyny oraz wznosić urządzenia związane z prowadzeniem gospodarki łowieckiej. Nadleśniczy wyjaśnił, że lokalizację miejsc o sprzyjających warunkach dla bytowania zwierząt (ostoja zwierzyny), ustala leśniczy ds. łowieckich w porozumieniu z nadleśniczym w ciągu sezonu łowieckiego i jest ona uzależniona od bieżących potrzeb. Ostoje zwierzyny nie są uwzględniane w rocznym planie łowieckim, w którym planuje się ogólną liczbę urządzeń łowieckich.

(dowód: akta kontroli str. 42-51, 52-60, 61-67, 219, 245-246, 347-348)

¹⁰ W rocznych planach łowieckich wykazany stan (na 10 marca) uwzględniał także stan początkowy urządzeń.

¹¹ Najniższe wykonanie planu nastąpiło w odniesieniu do lizawek (o 35 mniej) oraz ambon (o 2 mniej).

¹² W okresie zwiększonego zapotrzebowania na lyko i korę, zimą oraz wczesną wiosną na wyznaczonych obszarach zimowej koncentracji jeleni ścinane były drzewa na wybranych powierzchniach trzebieżowych (w cyklu dwutygodniowym).

¹³ Przykładowo: Czarny Staw, Brzeziniak, Wędrynia.

3. W analizie działalności OHZ z terenu RDLP w Katowicach¹⁴ obejmującej ww. sezony łowieckie wskazano m.in. na bardzo dobrą realizację planu odstrzału zwierzyny grubej (od 97% do 101%), przy jednoczesnym braku pełnej realizacji planu w zakresie dzików (w sezonach 88% i 89%).

W OHZ z zaplanowanych w sezonie 2012/2013 do ostrzału 930 szt. zwierzyny grubej, pozyskano 913 szt. (tj. 98,2%, z tego jelenie i daniela w 100%, sarny w 100,5%, a dziki w 99%). W sezonie 2013/2014 plan (1 189 szt.) przekroczony został o dwie sztuki (nie wykonano odstrzału 13 szt. dzika, natomiast ponad plan pozyskano siedem jeleni, jednego daniela oraz siedem saren). OHZ zrealizował plan pozyskania zwierzyny grubej na poziomie przewyższającym średnie wartości dla OHZ z terenu RDLP w Katowicach.

Jak wyjaśniła specjalista ds. ochrony lasu i łowiectwa, *na zwierzynę czarną (dzika) można polować przez cały rok (tj. od 1 stycznia do 31 grudnia), za wyjątkiem loch, na które można polować od 15 sierpnia do 15 stycznia. Jednak z powodu bardzo niekorzystnych dla zwierzyny warunków (długotrwałe zalegająca zmrożona pokrywa śnieżna, zwłaszcza na polach i łąkach – gdzie głównie poluje się na ten gatunek, a co za tym idzie utrudniony dostęp do naturalnego żeru, silne mrozy) nie udało się zrealizować planowanej ilości pozyskania tego gatunku.* Ponadto osoba ta powołała się na treść rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 18 grudnia 2012 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych, wprowadzającego dopuszczalny przedział odchyień od liczby zaplanowanej do pozyskanej zwierzyny¹⁵.

Liczba upadków zwierzyny grubej¹⁶ wyniosła 95 szt. (w sezonach odpowiednio 54 i 41), z tego 62 szt. jeleni (42 i 20), 14 szt. saren (5 i 9), 12 szt. dzików (3 i 9) i 7 szt. danieli (4 i 3). Przyczyną największej liczby upadków (44) była kolizja z pojazdem samochodowym lub rana postrzałowa (33), rozbicie o ogrodzenie (6), wycieńczenie (5), a w siedmiu przypadkach - inne przyczyny (w tym np. zrogowanie, zagryzienie przez psy lub choroba).

(dowód: akta kontroli str. 70-72, 177, 266-271)

4. Nadleśniczy w zarządzeniu nr 3/2010 z dnia 26 marca 2010 r. w sprawie funkcjonowania Ośrodka Hodowli Zwierzyny „Krystyna”, organizacji polowań, sprzedaży trofeów łowieckich i usług w zakresie turystyki łowieckiej¹⁷ określił rodzaje prowadzonej w OHZ dokumentacji, obejmującej m.in. rejestry (ewidencje) umów na polowania komercyjne, pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym, polowań zbiorowych, wykonanych odstrzałów, upadków zwierzyny, szkód łowieckich, urzędzeń łowieckich, pasów zaporowych, łąk oraz poletek łowieckich, a także wskazał osoby odpowiedzialne za jej prowadzenie. Wzory przewidzianych do stosowania dokumentów stanowiły załączniki do tego zarządzenia. Zarządzenie uwzględniło postanowienia rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 marca 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz¹⁸.

W kontrolowanym okresie, dla obwodów łowieckich OHZ, prowadzono ewidencję wydanych upoważnień do wykonywania polowania z wykorzystaniem narzędzia informatycznego - System Informatycznego Lasów Państwowych¹⁹. Zgodnie z wprowadzonymi do tego systemu danymi w sezonie 2012/2013 wydanych zostało 549 upoważnień (w obwodach nr 11 i nr 25 odpowiednio 324 i 225), a w sezonie

¹⁴ Na terenie działania RDLP w Katowicach działało dziewięć ośrodków hodowli zwierzyny.

¹⁵ W § 3 pkt. 4, lit. h i lit. i rozporządzenia.

¹⁶ Ubytki zwierzyny grubej wykazane były w rocznych planach łowieckich w części IV, kolumna 6 tabeli.

¹⁷ Dalej: zarządzenie Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań.

¹⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 548 ze zm., dalej rozporządzenie w sprawie warunków wykonywania polowania.

¹⁹ Dalej SILP, który zawierał m.in. część GT-8 Gospodarka łowiecka, wchodząca w Gospodarkę towarową. W części tej przewidziano m.in. prowadzenie: 1/ Ewidencji urzędzeń łowieckich, pasów zaporowych i poletek łowieckich, 2/ Planu odstrzału (w tym sporządzanie upoważnień, wprowadzanie danych o wykonanych odstrzałach), 3/ Ewidencji szkód łowieckich.

2013/2014 - 623 (340 i 283). Badanie próby 81 (7%) wydanych upoważnień²⁰ wykazało, że były one sporządzane zgodnie ze wzorem ustalonym w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie warunków wykonywania polowania, a wszystkie te dokumenty zostały zwrócone po ich wykorzystaniu²¹.

Zgodnie z aneksem do zarządzenia Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań, od dnia 31 sierpnia 2011 r., z wykorzystaniem narzędzia informatycznego prowadzona była ewidencja pobytu myśliwych na polowaniu (odrębnie dla każdego badanego sezonu gospodarczego i obwodu łowieckiego)²². Wprowadzone do ewidencji dane były kompletne i zgodne ze wzorem zamieszczonym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie warunków wykonywania polowania.

W objętym kontrolą okresie przeprowadzonych zostało 48 polowań zbiorowych (w sezonach odpowiednio 23 i 25), z tego 35 (19 i 16) za pośrednictwem biur polowań i 13 (4 i 9) za zgodą dyrektora RDLP. We wszystkich przypadkach sporządzane były protokoły z tych polowań.

We wszystkich 10 (21%) poddanych badaniu protokołach polowań²³ wpisy były kompletne, w tym podano ilość i rodzaj pozyskanej zwierzyny.

(dowód: akta kontroli str. 133-144, 201-216, 220-235, 236, 287-294, 295-305)

5. Zgodnie z zarządzeniem Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań, polowanie w OHZ mogli wykonywać:

- cudzoziemcy - za pośrednictwem biur polowań - indywidualnie (polujący w łowisku tylko z osobą podprowadzającą wyznaczoną przez leśniczego ds. łowieckich lub Nadleśniczego) lub na polowaniu zbiorowym,
- myśliwi krajowi, będący członkami Polskiego Związku Łowieckiego²⁴ i obywatele krajów UE posiadający uprawnienia, o których mowa w art. 42 Prawa łowieckiego - indywidualnie lub z osobą podprowadzającą, na podstawie upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego lub na polowaniu zbiorowym zorganizowanym przez zarządcę OHZ.

W załączniku nr 1 ww. zarządzenia ustalono, że przed wystawieniem upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego, osoba wystawiająca takie upoważnienia zobowiązana była do sprawdzenia posiadania przez myśliwego aktualnych dokumentów uprawniających do wykonywania polowania. Obowiązek kontroli wymienionych dokumentów spoczywał na osobie wystawiającej upoważnienia w Nadleśnictwie, a przy odstrzałach wystawionych przez RDLP Katowice - na właściwych leśniczych ds. łowieckich, po zgłoszeniu się myśliwego do łowiska. Osoby te zobowiązane były również do dokonania rejestracji danych w SILP.

Nadleśnictwo zorganizowało w każdym badanym sezonie gospodarczym, po jednym szkoleniu strzeleckim, w trakcie którego dokonywano przestrzelenia posiadanej przez myśliwych broni²⁵.

²⁰ Do badania losowo wybrano łącznie 81 (3,5 %) wydanych upoważnień, z tego: sezon 2012/2013 poz. 300-317 z obwodu nr 11 i poz. 188-212 oraz sezon 2013/2014 poz. 249-269 z obwodu nr 11 i poz. 200-220 z obwodu nr 25.

²¹ Zwrócone upoważnienia zgromadzone były w sposób uporządkowanych w teczkach aktowych prowadzonych przez specjalistę ds. ochrony lasu i łowiectwa.

²² Przed elektronicznym prowadzeniem książek pobytu myśliwych na polowaniu ich lokalizacja, odpowiednio dla obwodu nr 11 i nr 25, zgodnie z § 4 i § 5 załącznika nr 1 do zarządzenia Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań, ustalona była w osadach służbowych Nadleśnictwa w miejscowości Wierchły 89 (obwód nr 11) i Lasowice Wielkie 94 (obwód nr 25).

²³ Dokumentację w tym zakresie prowadziła specjalistka ds. ochrony lasu i łowiectwa. Kontroli poddano protokoły 10 polowań, które rozpoczęły się w następujących terminach (z udziałem myśliwych zagranicznych) 29.11.2013 r., 30.11.2013 r., 21.12.2013 r., 4.01.2014 r., 8.01.2014 r., 9.01.2014 r. oraz polowania krajowe – 14.12.2013 r., 12.01.2014 r., 15.01.2014 r., 9.02.2014 r.).

²⁴ Dalej: PZŁ.

²⁵ Szkolenie w dniu 19 kwietnia 2012 r. i 19 kwietnia 2013 r., w których dokonano m.in. szkolenia i przestrzelenia różnej broni myśliwskiej (odpowiednio 38 szt. i 36 szt.). W szkoleniach uczestniczyły także osoby spoza Nadleśnictwa.

W Nadleśnictwie nie było dokumentów potwierdzających dokonanie weryfikacji, przed wydaniem upoważnienia do polowania, spełniania przez myśliwych wymogów art. 42 i 42a *Prawa łowieckiego*. Specjalista ds. ochrony lasu i łowiectwa wyjaśniła, że w każdym przypadku przed wydaniem upoważnienia dla myśliwych krajowych, sprawdzała spełnianie przez osobę wymagań ustalonych w zarządzeniu Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie *OHZ i organizacji polowań*. W przypadku myśliwych będących obywatelami innych państw, sprawdzenie spełnienia przez nich wymogów, o których mowa w 42a *Prawa łowieckiego* nie było dokonywane w Nadleśnictwie, gdyż weryfikacja taka następowała przy zawieraniu umów z biurem polowań przez RDLP w Katowicach. Jednocześnie leśnicy ds. łowieckich obwodu nr 11 oraz obwodu nr 25 w wyjaśnieniach potwierdzili, że na podstawie upoważnień do wykonania polowania wystawianych przez RDLP Katowice, każdorazowo sprawdzali spełnianie warunków przez myśliwych zagranicznych (po zgłoszeniu się danego myśliwego do łowiska), ale powyższego, ze względu na brak ustalonego obowiązku, nie dokumentowali. W skontrolowanych protokołach z polowań odnotowano, że osoby, które wykupiły polowanie, polowały w obecności przedstawiciela Nadleśnictwa - leśniczego ds. łowieckich obwodu nr 11 lub obwodu nr 25 albo Nadleśniczego.

Nadleśnictwo nie prowadziło działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług turystycznych obejmujących polowania wykonywane na terytorium Polski lub za granicą, tj. działalności, o której mowa w art. 18 ust. 1 *Prawa łowieckiego*.

(dowód: akta kontroli str. 133-144, 287-294, 295-305, 339, 340-344, 347-348, 367)

6. Na podstawie planu łowieckiego i dokumentacji wykonanych w sezonie 2012/2013 i 2013/2014 odstrzałów oraz ubytków jeleni i dzików stwierdzono, że dane w tym zakresie wykazane w zestawieniach planów łowieckich sporządzanych z wykorzystaniem SILP odpowiadały dokumentacji źródłowej²⁶.

Porównanie danych wykazanych w SILP dotyczących wybranych urzędzeń związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej (paśników i ambon), nie wykazało różnic z danymi w planach łowieckich sporządzonych na oba sezony.

(dowód: akta kontroli str. 52-60, 61-67, 306-313, 314-321)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Realizacja przez ośrodek hodowli zwierzyny ustawowo określonych celów funkcjonowania

Opis stanu
faktycznego

1. Minister Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa pismem z dnia 19 grudnia 1994 r., na wniosek Generalnego Dyrektora Lasów Państwowych, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 1959 r. o *hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim*²⁷ wyłączył z wydzierżawiania na OHZ obwody łowieckie wyszczególnione w załączniku do tego pisma, w tym w województwie opolskim obwody łowieckie nr 11 i nr 25 (OHZ Krystyna).

W dokumentacji Nadleśnictwie brak było decyzji Ministra Środowiska, o której mowa w § 1 ust 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie

²⁶ Odpowiednio w kontrolowanym okresie w obwodach nr 11 i nr 25 (w szt.): jelenie - 144 i 192 oraz 144 i 233, dziki - 157 i 175 oraz 249 i 236.

²⁷ Dz. U. z 1973 r., Nr 33, poz. 197 ze zm., ustawa ta została uchylona w dniu 17 lutego 1996 r. art. 63 przez *Prawo łowieckie*.

szczegółowych zasad przekazywania w zarząd obwodów łowieckich wyłączonych z wydzierżawiania²⁸. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych na podstawie art. 28 ust. 3 *Prawa łowieckiego* zarządzeniem nr 1 z dnia 7 stycznia 2008 r. w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych²⁹ ustalił m.in., że w OHZ realizowane są cele określone w art. 28 powołanej ustawy, określił zasady nadzoru i koordynacji dyrektorów RDLP nad OHZ oraz upoważnił dyrektorów RDLP do określenia zasad prowadzenia gospodarki łowieckiej, a także do wdrożenia niniejszego zarządzenia do stosowania, tj. wydania do 1 kwietnia 2008 r. zarządzeń i uregulowań.

Wykonując dyspozycje Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, Dyrektor RDLP zarządzeniem nr 4 z dnia 28 marca 2008 r. działając w oparciu o art. 28 ust. 2 i 3 *Prawa łowieckiego* oraz § 17 i § 19 statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe³⁰ utworzył m.in. OHZ Krystyna obejmujący obwody łowieckie nr 11 i nr 25 wskazując jako zarządcę Nadleśniczego Nadleśnictwa Kluczbork. Ustalone w tym zarządzeniu cele OHZ obejmowały m.in. zadania wskazane w art. 28 ust. 2 *Prawa łowieckiego*, a także w zarządzeniu nr 1 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych³¹.

Nadleśniczy w zarządzeniu nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań³² określił m.in. zasady organizacji polowań, sprzedaży trofeów łowieckich, świadczenia usług z zakresu turystyki łowieckiej, a także prowadzenia dokumentacji w tym zakresie. Zarządzenie to było zgodne z przepisami wprowadzonymi przez Generalnego Dyrektora Lasów Państwowych oraz ustawy *Prawo łowieckie*.

(dowód: akta kontroli str. 74-85, 133-144, 237-240)

2. W kontrolowanym okresie, w ramach realizacji celów utworzenia OHZ, w Nadleśnictwie podejmowano m.in. następujące działania:

- prowadzenie szkoleń z zakresu łowiectwa - staż kandydacki do PZŁ (na podstawie zgłoszeń Zarządu Okręgowego PZŁ),
- realizacja programu wzbogacenia puli genowej jelenia szlachetnego, w oparciu o sprawdzone genetycznie osobniki z zagród hodowlanych w kraju i za granicą, przy zapewnieniu opieki weterynaryjnej i współpracy naukowej pracowników Polskiej Akademii Nauk i Instytutu Badawczego Leśnictwa³³,
- prowadzenie polowań indywidualnych i zbiorowych,
- prowadzenie wzorcowego zagospodarowania łowisk (m.in. utrzymanie poletek zgryzowych, żerowych oraz produkcyjnych, zakładanie nowych poletek obsiewanych żytem i rzepakiem oraz obsadzanych topinamburem, wdrażanie nowych osiągnięć - sianokiszonki w „rękawach”, wykaszanie łąk śródleśnych wraz z corocznym ich wapnowaniem i nawożeniem, rekultywacja łąk w celu zwiększenia liczby gatunków traw oraz roślin motylkowych, wprowadzanie na uprawy leśne drzew owocowych oraz pielęgnowanie już istniejących w starych sadach, poletkach łowieckich oraz opuszczonych osadach leśnych),
- wdrażanie nowych osiągnięć z zakresu łowiectwa, tj. wprowadzenie elektronicznej ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu,

²⁸ Dz. U. Nr 219, poz. 1842.

²⁹ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych nr 2 (182), luty 2008 r.

³⁰ Załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

³¹ Dyrektor RDLP zarządzeniem nr 23/2007 z dnia 10 grudnia 2007 r. powołał rejon hodowlane, w tym powołał rejon hodowlany „Bory Stabrowskie”, w skład którego wchodziło 46 obwodów łowieckich, w tym nr 11 i 25 Nadleśnictwa Kluczbork.

³² W zarządzeniu w tym wskazano, że OHZ realizuje cele określone w art. 28 ust. 2 *Prawa łowieckiego* z uwzględnieniem m.in. rocznych planów łowieckich, programach funkcjonowania i dalszego rozwoju gospodarki łowieckiej. W zarządzeniu dokonano zmiany aneksem, który wszedł w życie dniem 1 września 2011 r. i dotyczył prowadzenie elektronicznej książki ewidencji pobytu myśliwych na polowaniu indywidualnym oraz wskazania administratora i zasad funkcjonowania.

³³ Minister Środowiska decyzją z dnia 18 marca 2010 r. wyraził zgodę dla Nadleśnictwa Kluczbork na chów i hodowlę zamkniętą daniela, jelenia szlachetnego, dzika, samy europejskiej do celów zasiedleń, badań naukowych i dydaktyki.

- współorganizacja łącznie z PZŁ i Klubem Posokowca warsztatów dla przewodników psów tropiących oraz Memoriału im. Ks. Benedykta Gierszewskiego,
- współorganizowanie i pomoc przy organizacji konkursów dzikarzy, tropowców i posokowców (w tym udostępnienie zagrody dziczej),
- wskazywanie na przydatność psów użytkowych w OHZ i Kołach Łowieckich oraz dokonywanie oceny pracy posokowców w naturalnym łowisku.

Ponadto, w obwodach łowieckich nr 11 i nr 25 realizowano inne zadania, pośrednio związane z celami ustalonymi dla OHZ, w tym obejmujące poprawę warunków bytowania zwierząt (np. wdrożenie systemu tzw. trzebieży zgryzowych, wprowadzenie na uprawy leśne drzew owocowych, utrzymywanie poletek zgryzowych, żerowych i produkcyjnych, wyznaczanie ostoi, uprawa pól w celu zwiększenia bazy żerowej w okresie letnim, prowadzenie melioracji wodnych, dokarmianie zwierzyny w okresie zimowym, zabezpieczanie mieszanek soli bogatych w mikroelementy podawanej za pomocą lizawek).

(dowód: akta kontroli str.42-67, 74-85, 133-144, 237-240, 245-246, 345-346, 358-365, 393-410)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Stan zabezpieczenia interesów Skarbu Państwa i obywateli w zakresie szkód wynikających z prowadzenia gospodarki łowieckiej

Opis stanu
faktycznego

1. Nadleśniczy pismem z dnia 10 marca 2011 r. powiadomił ośmiu wójtów (burmistrzów) gmin na terenie, których funkcjonował OHZ oraz Izbę Rolniczą w Opolu, że zgłoszenia szkód łowieckich wyrządzonych przez zwierzynę grubą w uprawach i płodach rolnych należy przedkładać pisemnie na wskazany adres Nadleśnictwa. Pomimo obowiązku wynikającego z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. *w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych*³⁴ w powiadomieniach tych brak było informacji o osobach uprawnionych do przyjmowania takich zgłoszeń. W załączniku nr 2 do zarządzenia Nadleśniczego nr 3/2010 *w sprawie OHZ i organizacji polowań* określającym również zasady organizacji szacowania szkód na terenie OHZ, ustalone zostały m.in. progi kwotowe uprawniające do szacowania szkód indywidualnie oraz przez dwuosobową komisję, osoby upoważnione do dokonywania takich szacunków, jak też wyznaczony został punkt pisemnego zgłaszania szkód (siedziba Nadleśnictwa Kluczbork).

Obowiązek szacowania szkód łowieckich, sporządzania protokołów i wyliczania strat (a przy znacznych szkodach uczestnictwo w komisyjnym szacowaniu szkód) został przypisany leśniczemu ds. łowieckich obwodu nr 11 i obwodu nr 25.

Według ewidencji szkód, prowadzonych zgodnie z § 1 pkt 3 rozporządzenia *w sprawie szkód w uprawach*, w kontrolowanym okresie do Nadleśnictwa wpłynęły 524 zgłoszenia szkody (odpowiednio w sezonie i ww. obwodzie 108 i 135 oraz 116 i 165). Wszystkie zgłoszenia zostały rozpatrzone, a odszkodowania wypłacone.

³⁴ Dz. U. Nr 45, poz. 272, dalej rozporządzenie *w sprawie szkód w uprawach*.

Wszystkie szkody były szacowane przez osoby uprawnione, a poszkodowani nie wnosili w tym zakresie zastrzeżeń. Z uwagi na brak sporów o wysokość odszkodowania, nie wystąpiły przypadki mediacji, jak też nie były kierowane pozwy o rozstrzygnięcia sądowe przeciwko Nadleśnictwu.

(dowód: akta kontroli str. 73, 86-93, 101, 133-144, 411, 412-417)

2. W badanych sezonach z tytułu szkód w uprawach i płodach rolnych wyrządzonych przez zwierzynę grubą w obwodach łowieckich OHZ, Nadleśnictwo wypłaciło poszkodowanym 581 074 zł (w sezonach odpowiednio – 200 303 zł i 380 771 zł). Powierzchnia zredukowana upraw rolnych uszkodzonych przez zwierzęta łowne wyniosła – odpowiednio w sezonach: 114,6 ha i 216,6 ha³⁵. Wzrost powierzchni zredukowanej upraw rolnych nastąpił pomimo podejmowanych przez Nadleśnictwo wielokierunkowych działań, w tym obejmujących ograniczenie penetracji w uprawach rolnych (np. uprawa poletek żerowych i zgryzowych, wykaszanie łąk śródleśnych i przyleśnych, dokarmiania zwierzyny, wykaszanie poboczy), grodu upraw, nocnego pilnowania upraw w okresach zasiewów szczególnie narażonych na penetrację przez zwierzynę łowną, realizacji rocznych planów pozyskania zwierzyny, a także innych działań z zakresu gospodarki łąkowo-rolnej, której głównym celem jest poprawa naturalnych warunków bytowania zwierzyny³⁶.

Spośród 524 zgłoszonych szkód, do badania prawidłowości rozliczeń wybrano losowo 20 (4%) - po dziesięć w badanym sezonie gospodarczym, a po 5 z danego obwodu OHZ. Jak ustalono, wszystkie postępowania przeprowadzone zostały przez uprawnionych leśniczych ds. łowieckich, zgodnie z procedurą wskazaną w § 2 - § 6 rozporządzenia w sprawie szkód w uprawach oraz na zasadach określonych w załączniku nr 2 do zarządzenia Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań. Protokoły oględzin, sporządzone wg wzoru stanowiącego załącznik do ww. zarządzenia, zawierały wszystkie wymagane dane. Do protokołów poszkodowani nie wnieśli zastrzeżeń, a odszkodowania wypłacane były w terminie do 30 dni od dnia sporządzenia protokołu. W ww. próbie przy szacowaniu szkód nie uczestniczyli przedstawiciele Izby Rolniczej, gdyż jak wyjaśnił Nadleśniczy, żadna ze stron nie wniosła o udział przedstawiciela tego podmiotu.

Z obwodów wydzierżawianych przez Nadleśnictwo, nie wpłynęły zgłoszenia szkód w uprawach rolnych z roszczeniami o wypłatę odszkodowań przez Nadleśnictwo.

(dowód: akta kontroli str. 73, 86-93, 101, 102, 133-144, 245-245, 266-271, 347-348, 358-365, 368, 369-392)

3. W dokumentacji Nadleśnictwa nie stwierdzono dowodów wskazujących, że w kontrolowanym okresie wystąpiły jakiegokolwiek szkody wynikające z prowadzonych polowań.

(dowód: akta kontroli str. 347-348)

4. W ww. okresie koszty ochrony lasu przed zwierzyną w OHZ wyniosły 813 379 zł, z tego w sezonie 2012/2013 - 422 629 zł, a w sezonie 2013/2014 - 390 750 zł (odpowiednio w sezonach oraz obwodach nr 11 i nr 25 - 199 047 zł, 223 582 zł oraz 149 522 zł, 241 228 zł). Koszty ochrony lasu dla obwodów wydzierżawionych przez Nadleśnictwo wyniosły natomiast 605 446 zł (w sezonach odpowiednio - 272 747 zł i 332 699 zł). Ogółem koszty ochrony lasu przed zwierzyną dla wszystkich obwodów łowieckich Nadleśnictwa wyniosły 1 418 825 zł, z tego w sezonie 2012/2013 - 695 376 zł, a w sezonie 2013/2014 - 723 449 zł.

(dowód: akta kontroli str. 24, 102-114, 418)

³⁵ Powierzchnia ta w obwodach nr 11 i nr 25 wyniosła: 2012/2013 - 65,2 ha i 49,4 ha; 2013/2014 - 94,3 ha i 122,3 ha.

³⁶ Dotyczy to w szczególności uproduktynienia łąk i pastwisk przyległych do terenów leśnych a mogących stanowić atrakcyjną bazę żerową dla zwierzyny łownej oraz uprawę gruntów rolnych roślinami pożądanymi przez tę zwierzynę (np. kukurydza, pszenżyto, buraki pastewne).

5. Powierzchnia, na której wystąpiły szkody wyrządzone w uprawach i młodnikach w badanych sezonach gospodarczych i w poszczególnych obwodach wchodzących w skład OHZ wyniosła:

- 2012/2013: uprawy - 3,12 ha (odpowiednio obwód nr 11 i nr 25 – 2,92 ha i 0,2 ha), młodniki - 46,15 ha (30,49 ha i 15,66 ha),
- 2013/2014: uprawy - 10,94 ha (8,74 ha i 2,2 ha), młodniki – 5 ha (4,75 ha i 0,25 ha).

Powierzchnia szkód w uprawach, młodnikach i pozostałych drzewostanach w badanych sezonach gospodarczych, w obwodach wydzierżawionych przez Nadleśnictwo wyniosła:

- 2012/2013: uprawy - 7,22 ha (w trzech na 13 obwodów - od 0 do 4,47 ha), młodniki - 7,43 ha (od 0 do 5,83 ha),
- 2013/2014: uprawy – 8,54 ha (od 0 do 4,87 ha), młodniki – 5 ha (od 0 do 2,9 ha).

W ww. okresie nie wystąpiły na terenie obwodów OHZ i obwodów wydzierżawionych szkody w pozostałych drzewostanach.

(dowód: akta kontroli str. 219, 477)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nadleśniczy w piśmie z dnia 10 marca 2011 r. skierowanym do ośmiu wójtów gmin, na terenie których funkcjonował OHZ oraz do Izby Rolniczej w Opolu, nie wskazał osób uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzęta, zgodnie z wymaganiami wynikającym z § 1 ust. 1 rozporządzenia *w sprawie szkód w uprawach*.

Nadleśniczy wyjaśnił, że powyższy brak wynikał z przyjętego systemu organizacji pracy związanej ze szkodami w uprawach rolnych.

W dniu 17 listopada 2014 r., pisma zawierające wszystkie wymagane informacje zostały wysłane do właściwych miejscowo wójtów oraz Izby Rolniczej w Opolu, a jako osoby uprawnione do przyjmowania zgłoszeń szkód wskazano w nich Nadleśniczego i jego zastępcę.

(dowód: akta kontroli str. 411, 419, 477)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

4. Efekty finansowe i wywiązywanie się zarządców obwodów łowieckich z zobowiązań na rzecz Skarbu Państwa

Opis stanu
faktycznego

1. W badanym okresie oferty cenowe na sprzedaż usług z zakresu turystyki łowieckiej świadczonych w ośrodkach hodowli zwierzyny przez nadleśnictwa zgrupowane w RDLP w Katowicach, w tym Nadleśnictwa Kluczbork, ustalił dyrektor RDLP następującymi zarządzeniami:

- sezon gospodarczy 2012/2013 - nr 8/2012 z dnia 27 lutego 2012 r.,
- sezon gospodarczy 2013/2014 - nr 6/2013 z dnia 8 marca 2013 r.

Ustalone przez dyrektora RDLP oferty cenowe (ceny brutto) dla OHZ na badany okres były wyższe od oferty na sprzedaż polowań i trofeów w ośrodkach hodowli zwierzyny w Lasach Państwowych wprowadzonej zarządzeniami Dyrektora

Generalnego Lasów Państwowych: nr 5 z dnia 24 stycznia 2008 r. (ze zmianą zarządzeniem nr 1 z 21 stycznia 2009 r.)³⁷ oraz nr 81 z dnia 9 listopada 2012 r.³⁸

Porównanie cen ustalonych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych i Dyrektora RDLP wykazało, że były one wyższe w sezonie gospodarczym:

- 2012/2013 - trofea: od 22% (daniel) do 144% (sarna rogacz) dla trofeów (z wyjątkiem dzika, cena była równa), polowania indywidualne o 20%, polowania zbiorowe od 70% (dla grup od 10 myśliwych) do 102% (dla grup do 9 myśliwych),
- 2013/2014 - trofea: od 10% (dzik) do 166% (sarna rogacz), polowania indywidualne o 26%, polowania zbiorowe od 78% (dla grup od 10 myśliwych) do 112% (dla grup do 9 myśliwych).

(dowód: akta kontroli str. 145-160, 161-176, 424-436, 445)

2. Zasady sprzedaży polowań w OHZ ustalone zostały w załączniku nr 6 do zarządzenia Nadleśniczego nr 3/2010 w sprawie OHZ i organizacji polowań.

Polowania komercyjne, indywidualne i zbiorowe, wykonywane były na podstawie umów³⁹ podpisywanych przez Nadleśniczego, a ich warunki negocjowane były przez powołaną przez ww. osobę komisję. Z negocjacji sporządzany był protokół wg wzoru określonego w tym załączniku.

W badanym okresie Nadleśniczy, za zgodą Dyrektora RDLP, zawarł dwie umowy (wyłącznie w sezonie 2013/2014) na wykonanie polowań zbiorowych. Prowadzona w tym zakresie dokumentacja odpowiadała wymogom ww. zarządzenia.

Sprzedaży polowań w OHZ dokonywał również Dyrektor RDLP, po uprzednim uzgodnieniu z Nadleśniczym terminu i zakresu polowania. W sezonach objętych kontrolą odbyło się łącznie 80 takich polowań (w obu sezonach po 40), z tego 34 (odpowiednio w sezonie 19 i 15) indywidualnych za pośrednictwem biur polowań, 35 (19 i 16) zbiorowych za pośrednictwem biur polowań oraz 11 (4 i 7) zbiorowych dla myśliwych krajowych.

Przychody uzyskane ze sprzedaży polowań komercyjnych wyniosły 747 897 zł (w sezonach odpowiednio 348 319 zł i 399 578 zł), a poniesione koszty na ich organizację 330 988 zł (168 133 zł i 162 865 zł). Tym samym nadwyżka finansowa na tej działalności wyniosła 416 899 zł (180 186 zł i 236 713 zł)⁴⁰.

(dowód: akta kontroli str. 102-114, 133-144, 236, 437-444)

2. W ww. sezonach gospodarczych przychody z działalności OHZ, stanowiącej działalność uboczną Nadleśnictwa, wyniosły 2 001 829 zł (odpowiednio w sezonach 992 694 zł i 1 009 135 zł), a ich nadwyżka nad poniesionymi kosztami 138 440 zł (123 586 zł i 14 854 zł)⁴¹. Najwyższe przychody uzyskiwane były ze sprzedaży tusz zwierzyny i polowań komercyjnych, a najwyższe koszty dotyczyły wypłaty odszkodowań za szkody wyrządzone w uprawach rolnych oraz organizacji polowań komercyjnych. Na uzyskanie dodatniego wyniku finansowego istotny wpływ miało stosowanie przez Nadleśnictwo cen na sprzedaż polowań i trofeów w OHZ, które były wyższe od cen minimalnych ustalonych przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Pomimo podejmowanych przez Nadleśnictwo działań związanych z zagospodarowaniem obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ i wykonywania planu pozyskiwania zwierzyny grubej, wypłacone odszkodowania za

³⁷ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych Nr 3 (183), marzec 2008 – treść nieopublikowana oraz Nr 2 (194), luty 2009 – treść nieopublikowana.

³⁸ Biuletyn Informacyjny Lasów Państwowych Nr 12 (240), grudzień 2012.

³⁹ Wzory umów ustalone w tym załączniku obejmowały polowania: zbiorowe (organizację i przeprowadzenie polowania) i krajowe komercyjne indywidualne.

⁴⁰ Powyższe nie uwzględnia kosztów wydatkowanych na odszkodowania za szkody w uprawach rolnych oraz ochrony lasu przed zwierzyną.

⁴¹ W kosztach działalności OHZ nie uwzględniano wydatków na ochronę lasu przed zwierzyną, które – zgodnie z przyjętą polityką rachunkowości i zasadami działalności PGL LP, pokrywane były z działalności podstawowej. Koszty te w sezonach wyniosły one odpowiednio – 422 629 zł i 390 750 zł.

szkody w uprawach rolnych, w kwocie 581 074 zł (w sezonach odpowiednio - 200 303 zł i 380 771 zł), stanowiły istotny składnik kosztów, kształtujący się na poziomie 31% (w sezonach - 23% i 39% kosztów ogółem).

W wydzierzawianych przez Nadleśnictwo obwodach łowieckich⁴² poniesione koszty dotyczyły ochrony lasu przed zwierzyną i wynosiły 605 446 zł (odpowiednio w sezonach - 272 747 zł i 332 699 zł). Przewyższały one jednakże uzyskane z tej działalności przychody (w kwocie 19 504 zł, w sezonach - 9 235 zł i 10 269 zł) o 585 942 zł (263 512 zł i 322 430 zł).

W ramach prowadzonej gospodarki łowieckiej nie ewidencjonowano bezpośrednio w koszty tej działalności kosztów związanych m.in. z wykonywaniem zadań strażników łowieckich przez leśniczych ds. łowieckich OHZ i strażników straży leśnej.

(dowód: akta kontroli str. 42-51, 52-60, 61-67, 102-114, 445)

4. Informacje dotyczące przychodów oraz ponoszonych kosztów związanych z działalnością OHZ gromadzone były z wykorzystaniem narzędzia informatycznego SILP⁴³ obejmującego m.in. gospodarkę łowiecką w OHZ. W SILP uwzględniano m.in. dane dotyczące zatrudnienia, kosztów zagospodarowania obwodu łowieckiego⁴⁴, kwot wypłaconych odszkodowań, a także przychodów (w tym ze sprzedaży tusz zwierzyny płowej i sprzedaży polowań).

Zgodnie z § 11 zarządzenia nr 4 z dnia 28 marca 2008 r. Dyrektora RDLP w sprawie tworzenia i funkcjonowania OHZ na terenie RDLP Nadleśniczy m.in. prowadził dokumentację związaną z wykonywaniem polowań, rejestr wydanych upoważnień do wykonywania polowania indywidualnego, polowań zbiorowych, aktualizował mapy gospodarki łowieckiej OHZ, a także współpracował z przedstawicielami nauk przyrodniczych.

Zgodnie z § 10 tego zarządzenia, w ramach nadzoru i koordynacji nad działalnością OHZ sprawowanego przez Dyrektora RDLP, w RDLP sporządzono dla badanych sezonów gospodarczych analizy działalności dziewięciu ośrodków hodowli zwierzyny z terenu RDLP⁴⁵, w tym OHZ Krystyna. W analizach, poza realizacją planów łowieckich, co wskazano w poprzedniej części wystąpienia, przedstawiano również podstawowe dane ekonomiczne (przychody, koszty, wynik⁴⁶), wskazano główne kierunki działań w zakresie zagospodarowania poletek łowieckich i łąk śródleśnych pod kątem poprawy bazy żerowej na pniu, jak też realizacji innych celów OHZ⁴⁷. W analizach nie odnoszono się do kwestii kosztów ochrony lasu przez zwierzyną, które zgodnie z planem kont PGL LP⁴⁸ ujmowane były w kosztach działalności podstawowej - ochrona lasu.

(dowód: akta kontroli str. 74-85, 102-114, 241, 266-271, 306-321, 358-365, 446-476)

5. W badanym okresie wyliczenie stawki ekwiwalentu za wyłączone z wydzierzawiania obwody łowieckie nr 11 i nr 25 dokonywał specjalista ds. ochrony lasu i łowiectwa. Zestawienia obejmujące powierzchnię nieleśną w danej gminie⁴⁹,

⁴² Jedenaście obwodów łowieckich, tj.: nr 1, nr 2, nr 5, nr 6, nr 10, nr 24, nr 42, nr 53, nr 150, nr 153 i nr 154.

⁴³ Stały dostęp do danych zawartych w SILP związanych m.in. z OHZ posiadała m.in. RDLP w Katowicach.

⁴⁴ Dotyczących m.in. urządzeń związanych z prowadzeniem OHZ, utrzymania poletek łowieckich, pasów zaporowych, zakupu karmy i soli.

⁴⁵ Analizy te przesłano do Nadleśnictwa za pośrednictwem poczty elektronicznej. Na dokumentach tych podano daty ich sporządzenia: sezon 2012/2013 - w dniu 25 czerwca 2013 r., sezon 2013/2014 - w dniu 6 czerwca 2014 r.

⁴⁶ W analizach nie wykazano kwot wypłaconych odszkodowań za szkody w uprawach rolnych. Sezon 2012/2013 - przychody 880 471 zł, koszty - 869 108 zł, wynik - 11 363 zł, sezon 2013/2014 - przychody 902 798 zł (z uwzględnieniem dofinansowania z funduszu leśnego 106 337 zł - 1 009 135 zł), koszty - 994 280 zł, wynik - strata 91 482 zł (z uwzględnieniem funduszu leśnego 14 855 zł).

⁴⁷ Dla OHZ Krystyna - wzbogacania puli genowej jelenia szlachetnego, wzorcowe zagospodarowanie łowisk, wdrażanie nowych osiągnięć - sianokiszonki w rękawach.

⁴⁸ Załącznik nr 2 do zarządzenia Nr 87 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 4 grudnia 2012 r. oraz Nr 15 z dnia 24 stycznia 2014 r.

⁴⁹ Wyłączone z dzierżawienia obwody łowieckie OHZ znajdowały się na terenie siedmiu gmin: Świerczów, Kluczbork, Murów, Pokój, Wolczyn, Olesno i Lasowice Wielkie.

stawkę czynszu za jeden hektar oraz kwoty do zapłaty na sezon 2012/2013 i 2013/2014 (odpowiednio 5 096 zł i 5 352 zł), sporządzone zostały w dniach 18 maja 2012 r. i 14 maja 2013 r. Do wyliczenia powierzchni nieleśnej obwodów na sezon 2012/2013 przyjęto powierzchnię 7 078 ha wynikającą z rozporządzenia nr P/14/2001 Wojewody Opolskiego z dnia 13 września 2001 r. w sprawie podziału województwa opolskiego na obwody łowieckie⁵⁰. Na sezon 2013/2014 przyjęto natomiast powierzchnię 7 331 ha wynikającą z rejestrów powierzchni obwodów łowieckich ustalonych w uchwale nr XXII/283/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 30 października 2012 r.⁵¹

Wysokość czynszu za jeden hektar, została ustalona prawidłowo i wynikała z ogłoszonych przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego cen 1 q żyta za okres trzech pierwszych kwartałów 2012 r. lub 2013 r. (odpowiednio 74,18 zł i 75,86 zł⁵²).

Na podstawie powyższego wyliczenia, ekwiwalent czynszu przysługującego poszczególnym gminom został przekazany na ich rachunki bankowe w dniach: 27 czerwca 2012 r. oraz 28 czerwca 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 94-99, 100, 217-218, 243-244, 286, 349-257)

6. Wynik finansowy OHZ z działalności w zakresie łowiectwa (sprzedaż polowań, obrót tuszami zwierzyny i ich częściami) badanym okresie był następujący:

a) dla lat gospodarczych:

– 2012/2013 - przychody 992 694 zł, koszty 869 108, a wynik (zysk) 123 586 zł,

– 2013/2014 - przychody 1 009 135 zł, koszty 994 281 zł, a wynik (zysk) 14 854 zł;

b) dla lat kalendarzowych:

– 2012 - przychody 804 889 zł, koszty 746 081 zł, wynik (zysk) 58 808 zł,

– 2013 - przychody 917 575 zł, koszty 1 029 854 zł, wynik (strata) 112 279 zł.

Ujemny wynik finansowy za 2013 r. spowodowany był w szczególności wzrostem kosztów związanych z wypłatą odszkodowań (koszty te wyniosły 478 360 zł i były wyższe o 273 668 zł od kosztów z tego tytułu poniesionych w 2012 r.).

(dowód: akta kontroli str. 102-114, 241)

7. Na podstawie danych otrzymanych z poszczególnych jednostek LP, w tym Nadleśnictwa Kluczbork rozliczenie podatku dochodowego od osób prawnych dokonuje Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych. Niezbędne w tym zakresie informacje Nadleśnictwo przedstawiało w postaci wewnętrznego sprawozdania LPIO-12. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych⁵³, przepisów ustawy nie stosuje się m. in. do przychodów z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach.

W związku z powyższym, całość przychodów z gospodarki łowieckiej, jak i odpowiadających im kosztów Nadleśnictwo wyłączało z podstawy opodatkowania.

Według wyjaśnienia Głównego Księgowego Nadleśnictwo od sprzedawanych produktów i usług działalności łowieckiej naliczało i odprowadzało podatek VAT sumarycznie dla całej jednostki⁵⁴ na podstawie sporządzanej comiesięcznie deklaracji VAT-7⁵⁵.

W badanym okresie Nadleśnictwo nie zwracało się do organów podatkowych o wydanie interpretacji przepisów prawa podatkowego w zakresie stosowania stawki

⁵⁰ Dz. Urz. Woj. Opolskiego, Nr 85, poz. 695.

⁵¹ Dz. Urz. Woj. Opolskiego, poz. 1632.

⁵² Ceny żyta ogłoszone w MP z 2011 r. Nr 95, poz. 969 i MP z 2012, poz. 787. Wyliczona stawka ekwiwalentu za czynsz wynosiła – 0,72 zł/ha i 0,73 zł/ha.

⁵³ Dz. U. z 2014 r. Nr 851 ze zm.

⁵⁴ W zakresie podatku od towarów i usług OHZ nie było samodzielną jednostką (podatnikiem).

⁵⁵ W okresie od 1.04.2012 do 31.03.2014 w Nadleśnictwie stosowano następujące stawki VAT: organizacja polowań – 23% (faktura VAT marża), artykuły o stawce VAT mniejszej niż 23% (podstawa prawna: poz. 17 zał. nr 10 do ustawy o VAT): tusze zwierzyny – 5% (PKWiU 10.11.39.0 - Pozostałe mięso i podroby jadalne świeże, schłodzone lub zamrożone), trofea – 23% (PKWiU 10.11.60.0 - Odpady zwierzęce surowe, niejadalne, do 31.03.2013 - 5%).

podatku od towarów i usług VAT od poszczególnych rodzajów usług. W okresie tym nie były prowadzone w tym podmiocie kontrole podatkowe lub skarbowe w zakresie wywiązywania się z obowiązków podatkowych związanych z prowadzeniem gospodarki łowieckiej.

(dowód: akta kontroli str. 234-244, 250-257)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
kontrolowanej
działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zgodnie z przyjętą w PGL LP polityką rachunkowości, koszty ochrony lasu przed zwierzyną ujmowane były w kosztach działalności podstawowej, a nie w kosztach gospodarki łowieckiej, stanowiącej działalność uboczną. Powyższe miało wpływ na wykazywany przez Nadleśnictwo wynik finansowy działalności w zakresie gospodarki łowieckiej. W kontrolowanych sezonach przychody OHZ ogółem wyniosły 2 001 829 zł, a uwzględniając koszty poniesione na ochronę lasu przed zwierzyną⁵⁶, koszty gospodarki łowieckiej wyniosły 2 676 768 zł (w sezonach 1 291 737 zł i 1 385 031 zł). Uwzględniając powyższe, nadwyżka kosztów nad przychodami z tej działalności wyniosła 674 939 zł (299 043 zł i 375 896 zł)⁵⁷.

(dowód: akta kontroli str. 42-51, 52-60, 61-67, 102-114, 445)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

5. Funkcjonowanie nadzoru nad działalnością dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich

Opis stanu
faktycznego

1. W badanym okresie, pięć kół łowieckich było zobowiązanych do przedkładania Nadleśniczemu do zatwierdzenia, na podstawie art. 8 ust. 3a *Prawa łowieckiego*, rocznych planów łowieckich⁵⁸. Jak ustalono, wszyscy dzierżawcy obwodów łowieckich przedłożyli zaopiniowane przez wójta (burmistrza) plany łowieckie na poszczególne sezony gospodarcze, w terminie określonym w § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich. Zgodnie z § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia Nadleśniczy zatwierdzał te plany w terminie 7 dni od dnia ich przedłożenia. Nie wystąpiły przypadki odmowy zatwierdzenia takiego planu. Wprowadzone w trakcie poszczególnych sezonów gospodarczych zmiany planów łowieckich dotyczyły:

- sezon 2012/2013 zwiększenia planu odstrzału dzika (koła łowieckie: „Słonka” Byczyna, „Szarak” Kluczbork, „Ponowa” Gorzów Śląski i „Ponowa” Kluczbork) oraz jelenia i sarny (koło łowieckie „Ponowa” Kluczbork),
- sezon 2013/2014 zwiększenia planu odstrzału dzika (koła łowieckie: „Szarak” Kluczbork, „Słonka” Byczyna i „Ponowa” Gorzów Śląski) oraz jelenia (koło łowieckie „Słonka” Byczyna).

Zmiany te podyktowane były ryzykiem zwiększenia skali szkód w uprawach rolnych, brakiem ostoi dziennych zwierzyny w obwodach polnych oraz stanem zwierzyny grubej w obwodach sąsiednich wynikających z przeprowadzonej inwentaryzacji.

Ww. zmiany były opiniowane przez wójtów (burmistrzów), uzgodnione z Zarządem Okręgowym PZŁ, a następnie zatwierdzone przez Nadleśniczego na zasadach

⁵⁶ W sezonach wyniosły one odpowiednio – 422 629 zł i 390 750 zł.

⁵⁷ Wyliczona w powyższy sposób strata na tym rodzaju działalności była o 7% (50 834 zł) niższa niż planowana w badanych sezonach gospodarczych. W przypadku wyłączenia z kosztów gospodarki łowieckiej kosztów ochrony lasu przed zwierzyną, wynik na tej działalności był dodatni (w sezonie 2012/2013 – 123 586 zł i 2013/2014 – 14 584 zł).

⁵⁸ Koła łowieckie: „Leśnik” Kluczbork, „Szarak” Kluczbork, „Słonka” Byczyna, „Ponowa” Gorzów Śląski i „Ponowa” Kluczbork.

określonych w art. 8 ust. 3a *Prawa łowieckiego* oraz § 4 ust. 2-6 rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich.

(dowód: akta kontroli str. 100, 178-190, 191-200, 286, 345-346)

2. Plan pozyskania zwierzyny grubej w wydzierżawionych obwodach łowieckich w obu sezonach gospodarczych, zrealizowany został z uwzględnieniem zasad wskazanych w § 3 ust. 1 pkt 4 lit. e oraz lit. i rozporządzenia w sprawie rocznych planów łowieckich. Wyjątek stanowiło odstępstwo od wykonania przez koła łowieckie odstrzału jelenia w sezonie 2013/2014, w którym z łącznej zaplanowanej liczby 176 szt. pozyskano 148.

W jednym przypadku Nadleśniczy uznał, że koło łowieckie „Ponowa” Kluczbork w sposób nieusprawiedliwiony nie zrealizowało planu odstrzału jelenia (5 szt.) i dzierżawca ten decyzją Nadleśniczego z dnia 27 maja 2014 r. znak ZŁ-752 1/05/2014 został zobowiązany do udziału w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną w wysokości 1 000 zł. Wysokość tego zobowiązania została obliczona na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 grudnia 2002 r. w sprawie zasad kategoryzacji obwodów łowieckich, szczegółowych zasad ustalania czynszu dzierżawnego oraz udziału dzierżawców obwodów łowieckich w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną⁵⁹, a udział ww. koła łowieckiego w kosztach ochrony lasu przed zwierzyną został ograniczony do poziomu 10% kwoty stanowiącej wpływy ze sprzedaży tusz zwierzyny płowej ze sezon 2013/2014 wskazanej w art. 30 ust. 3 pkt 3 *Prawa łowieckiego*⁶⁰. Kwota ta została wpłacona przez koło łowieckie w dniu 14 sierpnia 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 178-190, 191-200, 477, 478-481, 482-489)

3. W objętych kontrolą sezonach gospodarczych wpływy Nadleśnictwa z tytułu opłat za dzierżawę 11 obwodów łowieckich, od ośmiu zobowiązanych kół łowieckich, wyniosły 19 504 zł (odpowiednio w sezonach - 9 235 zł i 10 269 zł). Wysokość opat za dzierżawę wynosiła od 1 zł (obwód nr 53, kategoria słaby, powierzchnia w Nadleśnictwie 1 ha) do 4 739 zł (obwód nr 153, kategoria dobry, powierzchnia w Nadleśnictwie 1 921 ha).

(dowód: akta kontroli str. 100, 103-114, 286, 478-481)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Opis stanu
faktycznego

6. Funkcjonowanie straży łowieckiej (cel nr 8)

1. W § 3 ust. 3 zarządzenia nr 4 dyrektora RDLP z dnia 28 marca 2008 w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych na terenie RDLP w Katowicach wskazano, że wyznaczeni pracownicy, zgodnie z art. 36 ust 2 *Prawa łowieckiego*, pełnią funkcję strażników łowieckich.

⁵⁹ Dz. U. Nr 210, poz. 1791 ze zm.

⁶⁰ Do naliczenia opłaty przyjęto liczbę jeleni (nieodstrzelonych) 5 szt. spośród planowanych 15 szt., stanowiąca 33,3% niezrealizowanego planu odstrzału. Kwota całkowita kosztów ochrony lasu w sezonie 2013/2014, dla obwodu łowieckiego nr 5 (dzierżawionego przez koło łowieckie „Ponowa” Kluczbork) wyniosła 33 522 zł, a dla koła łowieckiego to 33 522 zł x 33,3% = 11.163 zł. Biorąc pod uwagę art. 30 ust. 3 pkt 3 *Prawa łowieckiego*, w którym wskazano ograniczenie udziału w kosztach ochrony lasu dla dzierżawców obwodów łowieckich do 10% wartości ze sprzedaży tusz (w sezonie 2013/2014 wyniosła ona 10 000 zł), Nadleśniczy ograniczył koszty udziału ochrony lasu przez zwierzyną koła łowieckiego „Ponowa” Kluczbork do 1 000 zł.

W Nadleśnictwie nie zatrudniano osób (w tym na podstawie umowy cywilnoprawnej), którym wprost powierzono realizację zadań strażników łowieckich. Nadleśniczy wyjaśnił, że *zadania przewidziane dla strażników łowieckich w OHZ Krystyna wykonywane były (i są nadal) przez leśniczych ds. łowieckich zatrudnionych w obwodach nr 11 i nr 25 w pełnym wymiarze czasu pracy w ramach swoich obowiązków służbowych. Zadania w tym zakresie wykonują także pracownicy straży leśnej oraz inni pracownicy terenowi zatrudnieni w Nadleśnictwie.* W treści regulaminu organizacyjnego Nadleśnictwa oraz zakresów czynności leśniczych ds. łowieckich obwodów łowieckich wchodzących w skład OHZ i strażników leśnych nie wskazano, że osoby te realizują m.in. zadania wynikające z art. 37 ust. 1 *Prawa łowieckiego*. Osobom tym powierzono natomiast, w szczególności *bezpośrednie uczestnictwo w wykonywaniu patroli dziennych i nocnych, obserwacji w terenie, zasadzkach i lokalnych akcjach, mających na celu ujęcia sprawców szkodnictwa leśnego, sprawdzanie legalności pozyskania zwierzyny i połowu ryb (komendant straży leśnej), czy sprawdzanie legalności pozyskania zwierzyny i połowu ryb (strażnik leśny).*

Komendant Straży Leśnej wyjaśnił, że *zadania przewidziane dla strażników łowieckich wykonują praktycznie w każdym dniu pracy. Zadania w tym zakresie wykonuje także na bieżąco zatrudniony w Nadleśnictwie strażnik leśny. Polegają one m.in. na kontrolowaniu pojazdów poruszających się w terenie leśnym, patrolowaniu obwodów łowieckich i terenów przyległych pod kątem zwalczania kłusownictwa, dokonywania kontroli podmiotów prowadzących skup, przerób i sprzedaż tusz zwierzyny i ich części w zakresie źródeł jej pochodzenia, organizowanie zasadzek związanych z nielegalnym pozyskiwaniem drewna i zwierzyny, kontroli myśliwych wykonujących polowania, nieuprawnionego korzystania z lasu.*

Leśniczowie ds. łowieckich obwodu nr 11 oraz obwodu nr 25 w wyjaśnieniach podali, że w badanym okresie zadania przewidziane dla strażników łowieckich wykonują praktycznie w każdym dniu pracy oraz, że *polegają one m.in. na sprawdzaniu zgłoszeń martwych zwierząt, przejawów kłusownictwa, niszczenia urzędzeń łowieckich, identyfikacji tożsamości osób i środków transportowych.* Ponadto wyjaśnili, że w tym zakresie stale współpracują m.in. ze strażą leśną i innymi pracownikami nadleśnictwa, a działań tych wprost nie dokumentują.

W aktach osobowych leśniczych ds. łowieckich OHZ oraz strażników leśnych znajdowały się m.in. dokumenty wskazujące na ich udział w szkoleniach i kursach związanych z ochroną zwierzyny, zwalczaniem kłusownictwa i szkodnictwa leśnego. Na podstawie przedłożonych dokumentów zbadanego okresu stwierdzono, że strażnicy leśni oraz leśniczowie ds. łowieckich obwodów wchodzących w skład OHZ realizowali zadania przewidziane dla straży łowieckiej. Zadania w tym zakresie przewidziano m.in. w tygodniowych planach pracy straży leśnej, które obejmowały w szczególności działania związane ze zwalczaniem kłusownictwa i wszelkiego szkodnictwa łowieckiego, kontroli wykonywania polowań, ochrony zwierzyny⁶¹.

W dniu 19 listopada 2014 r. nadleśniczy przedłożył kontrolerowi aneksy do zakresów obowiązków leśniczych ds. łowieckich obwodów wchodzących w skład OHZ oraz dwóch (wszystkich) strażników leśnych, w których bezpośrednio wskazał na zadania związane z wykonywaniem obowiązków wskazanych w art. 37 *Prawa łowieckiego* dla strażników łowieckich.

(dowód: akta kontroli str. 4-41, 79-99, 447-249, 258-265, 272-285, 322-339, 344, 347-348, 420-423)

⁶¹ Informacje w tym zakresie zawarte były m.in. w: Informacjach o ochronie lasu i zwalczaniu szkodnictwa leśnego (wzór LPIR-7) za okresy półroczne, w informacjach o wykonaniu planów pracy strażników leśnych, sprawozdaniach z akcji związanych ze szkodnictwem i kradzieżami, notatkami służbowymi, świadectwach lekarsko-weterynaryjnych zwierząt.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Opolu.

Opole, dnia 05 lutego 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu

Kontroler
Marek Dudek
Główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

.....
podpis